

ΜΗΤΣΟΥ ΑΝΘΕΜΗ

Τ Ο Κ Ρ Ι Μ Α

- 3 -

— Μαρία, τής είπε, άσχημα έκαμα να σοῦ μιλήσω, όπως προητέρα. Μά είμουν άποφασισμένος να φυλάξω τὸ μυστικό μου. Καί τώρα σέ παρακαλῶ να μὴ μοῦ πῆς τίποτα γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση.

— "Α ! κι' ἐγὼ εἶχα φροντίσει να τὴν τελειώσω. Καί ὁ θεὸς καί ἡ θεία εἶναι σύμφωνοι καί δὲ βρῆκανε τίποτα παράξενο στὴν ἀπόφασή μου.

— Α ! τὸ εἶπες τοῦ θεοῦ ;

— Ναί, καί μοῦ εἶπε να σέ ρωτήσω πόσα χρειάζονται να τελειώσης τὴ σπουδὴ σου.

— "Εγὼ ὅμως δὲν μπορῶ να δεχτῶ τὰ χρήματά σου, Μαρία. Αὐτὰ εἶναι δικὰ σου, εἶναι ἡ προίκα σου. Βέβαια, εἴταν στεφανωδοῦμε, τότε θὰ ἐξουσιάζω κι' ἐγὼ, μά τώρα — ὄχι δὲν μπορῶ να δεχτῶ.

— Γιατί ; εἶπε ἡ Μαρία μὲ λύπη. Δὲν μπορῶ να καταλάβω γιατί. Τί σέ μپοδίζει να δεχτῆς, εἴτι ἐγὼ θέλω να σοῦ δώσω μ' εὐχαρίστηση δική μου καί τῶν δικῶν μου ;

— "Ακοῖσε, Μαρία. Πολλά εἶναι ποῦ μπoδίζει, μά να τὸ κυριώτερο. "Αν τὰ πάρω ἐγὼ καί πάω στὴν Ἑδρώπη, ἀνθρωποὶ εἶμαστε, μπορεῖ να πεθάνω.

— Να πεθάνης ; Καί τότε θαρρεῖς πῶς ἐγὼ μπορῶ να ζῆσω ; "Αν πάθης τίποτα κακὸ κι' ἐμένα δὲ μ' ἐλεήσῃ ὁ Θεὸς να μὲ πάρῃ, θὰ κλειστῶ στὸ σπίτι μου, θὰ ταχθῶ καλὲργετα σὰν τὴ θεία μου. Παναγία μου, γιατί μοῦ τὰ λέει αὐτὰ ;

— "Εσοῦ μὲ τὴν ἀνεχτίμητη γνώμη σου. Μά ὁ κόσμος εἶναι κακὸς καί τί θὰ εἴπῃ ;

— Καί τί μὲ μέλει ἐμένα, τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος ; Δὲν ἐξουσιάζω ἐγὼ τὸ εἶναι μου, δὲν μπορῶ να χαρίσω, εἴτι ἔχω, σ' ἐποίησε θέλω ; Παῦλε, μὴ μοῦ λὲς αὐτὰ τὰ λόγια, γιατί μὲ πικραίνει. Δέξου τὰ χρήματα ποῦ σοῦ δίνω, μὴν ἀρνιέσαι, ἀν μ' ἀγαπᾷς.

Πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ τῶσων χρόνων ἀγάπη, ξεστόμιζεν αὐτὴ τὴ λέξη. Τόσα χρόνια ποῦ γνωρίζονταν, τόσες φορές ποῦ παίζανε, μιλούσανε, γελοῦσανε καί ἀρραβωνιασμένοι ἀκόμα, δὲν εἶπανε ὁ ἕνας τᾶλλον οὐδ' ἀγαπῶ. Κάτι ποῦ νιώθανε βαθιὰ στὴν καρδιά τους, να ἐξουσιάζῃ τὴν ὑπαρξή τους ὅλη, γιατί να τὸ εἰποῦνε. Τώρα στὴν ἀνάγκη ἐκείνη τὴν ξεστόμισε ἡ Μαρία ἔτσι, χωρὶς να θέλῃ, σὰν ξαφνικὸ ἀνάβρυσμα πηγῆς κρυμμένης ἀπὸ χρόνια.

Σκίρτησε ὁ Παῦλος. Δυὸ μεγάλα δάκρυα φανήκανε στὰ μάτια του.

— "Αν σ' ἀγαπῶ ; εἶπε.

— Ναί, ἀν μ' ἀγαπᾷς, εἶπε μὲ κάποιαν ἔξαψη ἡ Μαρία.

— Για νᾶρνιέσαι ἔτσι, φοβᾶμαι μήπως λιγότεψε ἡ ἀγάπη σου.

— Μά ἡ ἀγάπη μοῦ λέει να μὴ δεχτῶ μιὰ τέτοια θυσία ἀπὸμέρος σου, μιὰ θυσία ποῦ δὲν μπορῶ νᾶνταποκριθῶ.

— "Ακου, τί λέει. Θυσία ! Μά ἐκεῖνο, ποῦ ἐσοῦ τὸ λὲς θυσία, εἶναι μιὰ χαρὰ γιὰ μένα, μιὰ εὐτυχία θεόσταλη. "Αμα εἰπῆς ναί, θ' ἀνοίξουνε γιὰ μένα τὰ οὐράνια

Τράβηξε τὰ χέρια της, ποῦ τὰ κρατοῦσε ὁ Παῦλος καί τὸν ἀγκάλιασε.

— "Αγαπημένε μου, εἶπε, μὴ μοῦ στέρησῃς αὐτὴ τὴ χαρὰ. "Ετσι ὁ Θεὸς να σέ σκέπῃ.

"Ο Παῦλος κοίταζε στὴ γῆς. "Η Μαρία τὸν κρατοῦσε ἀγκαλιασμένο. Πρόσμενε τὴν ἀπάντησή του. "Αφοῦ τὸν εἶδε σιωπηλὸ, εἶπε πάλι.

— Παῦλε μου.

"Εκείνος σήκωσε τὰ μάτια του. "Η Μαρία τότε ρώτησε :

-- Ναί ;

-- "Εστι ναί, ἀφοῦ τόσο σ' εὐχαριστεῖ.

"Ακράτητη ἡ χαρὰ τῆς Μαρίας. Τὸν ἔσφιξε θερμότερα, γελοῦσε μὲ δάκρυα στὰ γαλανὰ της μάτια, δάκρυα χαρᾶς. Κι' ἅμα εἶδε τὸν Παῦλο συλλογισμένο ἀκόμα, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὰ χέρια καί τὸν ἔσυρε να σηκωθῇ.

— Για ἰδὲς τον, ἀκόμα συλλογιέται.

— "Οχι, Μαρία "Η ἀγωνία αὐτῶν τῶν ἡμερῶν μὲ κοῦρασε.

— Σῆκω, θὰ σέ ξεκουράσῃ τὸ περιβόλι. "Ελα πᾶμε στὴ ροδακινιά να ἴσοῦμε, ἀν ὠριμάσανε τὰ ροδάκινια. "Εχω μιὰ βδομάδα να πάω ἐκεῖ.

"Η χαρὰ τῆς κόρης σκόρπισε τὰ σύννεφα ποῦ θολώνανε τὸ νοῦ τοῦ Παύλου. Τὸ γέλιο της ἀνιχόσσε σὰ μουσικὴ στ' αὐτὰ του, ἡ ἀγάπη, ποῦ χάριζε μιὰ ζωὴ ἔντονη στὴ Μαρία, θέρμανε τὸ νέο καί παρασυρμένος ἔτρεξε μαζί της καί χάθηκε μέσα στὰ ξέντρα τοῦ περιβολιοῦ.

Τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου ὅλα εἶχανε ἐτοιμαστῇ γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ Παύλου. Στὸ Παρίσι ἀποφάσισε να πάῃ καί να μείνῃ δυὸ χρόνια. "Ετσι τότε συζούλεψε ἕνας καθηγητῆς ποῦ τὸν εἶχε προσιπέσει πολύ, ἔσο εἶτανε φοιτητῆς.

Τὴν ἡμέρα τοῦ μισομοῦ ἡ Μαρία σηκώθηκε πολὺ ἀνήσυχη. Δὲν εἶχε στὴν καρδιά της ἐκεῖνο τὸ αἶσθημα ποῦ ἐνιωθε ἄλλοτε, εἴταν ἔρευγε ὁ Παῦλος γιὰ τὴν "Αθήνα. Κάτι σὰ φόβος, ἕνα προαἰσθημα κινδύνου μελλόμενου τῆς ἔσφιγγε τὴν καρδιά. Δὲν ἀνεδαίνανε, καθὼς ἄλλοτε, δάκρυα στὰ μάτια της. Μιὰ πικρα, κάτι σὰ θηλειὰ τὴν ἐπινιγε στὸ λαιμό.

Μὰ προσπάθησε νὰ μὴ δείξῃ στὸν Παῦλο τὴν ἀγωνία της. Ντύθηκε μὲ ξεχωριστὴ φροντίδα, φόρεσε τὸ θαλασσὶ φόρεμα, ποὺ τόσο τῆς ταίριαζε. Πέρασε τὸ περιδῶλι, ἀνοίξε τὴ μικρὴ πορτοῦλα καὶ μπήκε στὸ σπῆτι, στὴ σάλα, ὅπου τὴν περίμενε ὁ Παῦλος. Μείνανε ὄρα πολλὴ κουβεντιάζοντας. Τέλος ἤρθανε νὰ πάρουνε τὰ πράματα καὶ ὁ Παῦλος μὲ τὴ Μαρία καὶ τὴν ἀδερφή του κατέβηκανε στὴν ἀκρογιαλιά καὶ περιμένεσαν νὰ φανῆ τὸ βαπόρι.

Ἡ Μαρία κρατοῦσε τὸν Παῦλο ἀπὸ τὸ χέρι, μὰ εἶτανε ἀφηρημένη. Ἡ θάλασσα, ποὺ τὴν περιόριζε ἢ ἀντικρινὴ στεριά, τῆς φαινότανε ἀπέραντη, ἀτελείωτη, ὅπου ἐμελλε νὰ ταξιδέψῃ τὸ βαπόρι σ' ἓνα μέρος ἀγνωστο. Δυὸ— τρεῖς γλᾶροι πετούσανε ἀντὶ τοῦ αἰθέρα καὶ ἐπειτα πέφτανε λοξὰ μὲ ἀπλωμένα τᾶσπρα τους φτερά καὶ κολυμπούσανε στὴ γαληνεμένη θάλασσα. Θεέ μου ! Μήπως εἶναι κακοσημαδιὰ κι' ἀρχίσῃ πρῶτος χειμῶνας καὶ κακοπαθήσῃ ὁ Παῦλος.

— Μαρία, τῆς εἶπεν ἐκεῖνος, τί συλλογιέσαι ; Γρήγορα θὰ περάσουνε τὰ δυὸ χρόνια καὶ τότε πιά τίποτα δὲ θὰ μᾶς χωρίσῃ. Τί γίνεσαν τὰ γέλια σου ;

Ἡ Μαρία τότε κοίταξε στὰ μάτια μὲ φόβο. Ἡ πίκρα ποὺ τῆς ἐσφιγγε τὸ λαιμὸ, τῆς δυσκόλευε τὴν ὁμιλία. Δὲ μίλησε, ἐσφιξε μόνον πῦρ δυνάτὰ τὸ χέρι τοῦ Παύλου.

— Νωρὶς ἤρθε σήμερα τὸ βαπόρι.

Εἶπε μόνον, ἔτσι εἶδε νὰ φανῆ. Ἀγκάλιασε τὸν Παῦλο, τότε φίλησε γλυκὰ, μὰ τὰ χεῖλη της τρέμανε.

Ὁ Παῦλος πήδητε ἀλαφρὰ στὴ βάρκα, ἀποχαιρέτησε ἄλλη μὴ φορὰ τὴν ἀγαπημένη του καὶ ἡ βάρκα ξεκίνησε γιὰ τὸ βαπόρι.

Οἱ γυναῖκες μένανε στὸ μουράλιο κρατώντας τᾶσπρα τους μαντήλια. Ἡ Μαρία εἶχε σηκώσῃ τὸ χέρι της μὲ τὸ κρατοῦσε ἀκίνητο σὰ μαρμαρωμένη. Τὸ ἀεράκι κινούσε τὸ μαντήλι της. Ὅταν τὸ βαπόρι κίνησε πιά νὰ φύγῃ, ἡ Μαρία μὲ τὴν Κατίνα ἀνεβήκανε στὸ σπῆτι. Ἐπειτα ἡ Μαρία κατέβηκε στὸ περιδῶλι, πέρασε γοργὴ πατώντας στὰ ξερόφυλλα, ποὺ εἶτανε πεσμένα καταγῆς καὶ τρίζανε, καὶ πήγε ἰσὶα στὴ μικρὴ ἐκκλησία. Ἐκαμε τὸ σταυρὸ της, φίλησε τίς εἰκόνες, ἔκανε πάλι τὸ σταυρὸ της καὶ εἶπε :

— Παναγία μου, Ἅγιε Νικόλα, φύλαγε καὶ σκέπε τὸν Παῦλο. Τότε συλλογίστηκε πῶς εἶχε λησμονήσῃ νὰ κάνη πρὶν μίαν λειτουργίαν γιὰ τὸ καλὸ καταβῶδιο τοῦ Παύλου. Ἴσως γι' αὐτὸ δοκίμασεν ἕκαστον τὸν ἀπροσδιόριστο φόβο, ποὺ τόσο τὴν βαρύνει σήμερα. Πρέπει νὰ γίνῃ ἡ λειτουργία χωρὶς ἄλλο αὐριό. Σίγουρα ἡ χάρις τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἁγίου—Νικόλα θὰ δώσουνε καλὸ ταξίδι στὸν Παῦλο καὶ θὰ διώξουνε τὸ φόβο καὶ τὴν ἔννοια, ποὺ τῆς εἶχανε κυριέψῃ τὴν ψυχὴ.

Οἱ φόβοι τῆς Μαρίας ἀποδειχτήκανε ἀβάσιμοι. Μετὰ δέκα πέντε ἡμέρες ἔφτασε τὸ πρῶτο γράμμα τοῦ Παύλου πολυσέλιδο, γεμάτο μὲ τὰ καθέκαστα τοῦ ταξιδιοῦ ἀπὸ τὴ στιγμὴ τοῦ μισομοῦ ὡς ποὺ ἔφθασε στὸ Παρίσι. Καὶ κάθε βδομάδα καινούργιο γράμμα, μεγάλο πάντοτε, μὲ περιγραφὰς τοῦ Παρισίου, τοῦ σπιτιοῦ ποὺ καθότανε, τοῦ ξενοδοχείου ποὺ ἔτρωγε. τῶν νοσοκομείων, τῆς ζωῆς ποὺ περνοῦσε.

Τὰ συστατικὰ τῶν καθηγητῶν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πολὺ τότε βοηθήσανε νὰποχτήσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν προστασίαν ξακουσμένων καθηγητῶν τοῦ Παρισίου. Ὅλοι ἐχτιμούσανε τὴ μόρφωσιν, τὴν ἐξυπνάδα, τὴ θαυμαστὴ ἐπιμέλειαν τοῦ Παύλου. Προόδευε πῦρ πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ Γάλλους καὶ ξένους, γιὰ τὸ κρῦψιν. Καὶ πραγματικῶς, στὸ χρόνον ἀπάνω ὁ καθηγητὴς τοῦ νοσοκομείου, ποὺ ἐργαζότανε ταχτικῶς, εἶπε τὰ πῦρ ἐπαινετικὰ λόγια μπροστὰ τοῦς ἄλλους σπουδαστὰς κι' ἔστειλε γράμμα γεμάτο ἐνθουσιασμὸν στὸν καθηγητὴ τῆς Ἀθήνας, τὸν παλιὸν προστάτη τοῦ Παύλου.

Ὁ Παῦλος τὰ ἔγραψε στὴ Μαρία ὄλα, μὲ τὰ καθέκαστα, καὶ τελείωνε κάθε γράμμα μὲ αὐτὰ τὰ λόγια.

— Μὰ ἐγὼ δὲν βλέπω τὴν ὄρα πότε νὰ κατεβῶ στὴν Ἑλλάδα καὶ ν' ἀνταμωθοῦμε, ἀγαπημένη μου.

Ἔτσι καὶ τὴ δευτέρῃ χρονίᾳ. Μόνον πῶς εἶτανε ἀραιότερα τὰ γράμματα. Μὲ τοὺς εἰδοποίησε ὁ Παῦλος νὰ μὴν ἀνησυχῆσουνε, γιὰ τὴν ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συνηθισμένη σπουδὴ, εἶχε ἀρχίσει καὶ μίαν ἄλλην ἐργασίαν ἰδιαιτέραν, σπουδαίαν, ποὺ ἂν εἶδινε ὁ Θεὸς καὶ τελείωνε, θὰ εἶτανε μίαν τιμὴν ξεχωριστὴν γι' αὐτόνε. Γράμμα κάθε δεκαπέντε εἰκοσι μέρους καὶ κάποτε καμμιά κάρτα.

Ἀπ' τὸ Φλεβάρη ὁμοῦ καὶ δῶθε δυὸ ἀλάκτερος μῆνες μῆτε γράμμα, μῆτε κάρτα, μῆτε εἶδηση. Μίαν σιωπὴν, ποὺ ἔβαλε σὲ μεγάλη ἀνησυχία καὶ τὴ Μαρία καὶ τὴν Κατίνα. Ἡ Κατίνα εἰσακούδαζε τὴν ἀνησυχίαν της μὲ τὴ φροντίδα τοῦ ἀνδρός της, τῆς κόρης της, τοῦ σπιτιοῦ της. Μὰ ἡ Μαρία δὲν μπορούσε στιγμὴν νὰ ἡσυχάσῃ. Τὴν ἔτρωγε ἡ ἔννοια. Γιὰ τὴν τὴν σιωπὴν ; Μήπως ἀρρώστησε βαριά, μήπως ἔπαθε κανένα κακὸ ; Ἡ μήπως τελείωσε τὴ δουλειὰ νωρίτερα καὶ ξεκίνησε γιὰ νάρθη ἄξαφνα, χωρὶς νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ ; Μὰ πῶς ; Ἀπρίλης καὶ λείπουνε ἀκόμη πέντε μῆνες. Μήπως τοῦ σὸν θήκανε τὰ λεφτὰ καὶ βρίσκεται στενόχωρα σὲ ξένον τόπον ; Μὰ γιὰ τὴν δὲ γράφει ; Ντρέπεται ; Μὰ τί ; εἶναι καλύτερα νὰ κακοπερνᾷ ;

Εἶπε πολλὰς φορὰς τοὺς φόβους της, τίς σκέψεις, τίς ἐλπίδες της ἀκόμη στὴν Κατίνα. Μὰ κι' ἐκείνη δὲν ἤξευρε τί νὰ τῆς εἰπῇ. Εἶπανε νὰ τηλεγραφῆσουνε, μὰ πάλι ἀναβάλλανε, μήπως λάβουνε γράμμα. Περιμένεσαν μερὰ μὲ τὴν ἡμέραν μίαν μερὰ τὰποφασίσανε, μὰ πάλι εἶπανε ὄχι. Κάτι τίς φόβιζε. Τώρα ἀποφεύγανε

νά κοιτάζουμε ή μιὰ τὴν ἄλλη στὰ μάτια, μήπως διαβάσουμε κάτι ποὺ τὶς τρόμαζε.

Κι' ἔπειτα ἀπὸ τριῶν μηνῶν ἀγωνία, σὰν τὸ βαρὸ συννεφάκιμα, ποὺ ξεσπάει σὲ ἄγρια μπόρα, ἐκείνο τὸ γράμμα, ἀστροπελέκι ποὺ καίει καὶ συντρίβει. Στὸ πρῶτο χτύπημα ἡ Μαρία ἔνωσε καὶ ποιο θάμπωμα στὰ μάτια, ποὺ τὴ σάστισε, κι' ἕνα δυνατὸ κλονισμὸ στὸ κορμὶ τῆς ἀλάκερο· τῆς φάνηκε πὼς κάτι γκρεμιζότανε κι' ἔμεινε ἀλαλη. Μὰ ἔπειτα ἔνωσε πὼς χέρι Θεοῦ ἀπλώθηκε ἀπάνω τῆς. Συνέφερε καὶ εἶδε τὴ φτωχὴ γυναίκα, ποὺ ἔκλαιγε μπροστά τῆς, τὴν ἀκριβὴ ἀδερφή, ποὺ ἔχανε μαζὶ μὲ τὸν ἀγαπημένο τῆς. Συλλογιστικῆς. Κοίτα, ἐκείνη κλαίει γιὰ ξένο κρῖμα καὶ ξένη συμφορά. Τότε τί μένει γι' αὐτὴν ποὺ τὴ συντρίβει τὸ κρῖμα καὶ τῆς παίρνει τὴ ζωὴ; Νὰ κλάψῃ, νὰ φωνάξῃ; "Ὅχι. Θὰ κρύψῃ τὸν πόνο τῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων τὰ μάτια, θὰ τὸν κλείσῃ βαθιὰ στὴν καρδιά τῆς, καθὼς εἶχε τόσα χρόνια κρύψει τὴν ἀγάπῃ τῆς καὶ δὲν τὴν εἶπε παρά σὲ μιὰ μεγάλη ὥρα καὶ στιγμὴ. Ναί, θὰ κλείσῃ τὸν πόνο τῆς καὶ τὴν ἀγάπῃ τῆς ἀκόμα στὰ πιδ ἀπλησίαστα βάρη τῆς ψυχῆς τῆς. Γιατὶ νὰ κλάψῃ; Θέλημα Θεοῦ εἶναι. Ναί, ἴσως τὴ δοκιμάζει ὁ Θεός. Δὲν τῆς εἶχε εἶπει τόσες φορὲς ἡ θεία τῆς, ποὺ εἰάδαζε τὰ ἱερὰ βιβλία, πὼς ὁ Θεὸς στέλνει στοὺς καλοὺς βάρσανα καὶ πίκρες γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴ πίστη τους καὶ τὴ γνώμη τους; Δοκιμασία, πρέπει νὰ υπομονέψῃ.

Κοίταζε πάλι τὴν Κατίνα ποὺ ἔκλαιγε· θυμήθηκε μὲ τί φόβο καὶ ντροπὴ καὶ δισταγμὸ μπήκε στὸ σπῖτι πριωτῆτερα, πὼς ἀντὶ νὰ μιλήσῃ λύθηκε στὰ δάκρυα, τῆνε συμπόνεσε βαθιὰ καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ξεχνώντας τὸν πόνο τῆς, δοκίμασε ἡ πονεμένη αὐτὴ νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

Μὰ ὅταν ἡ Κατίνα τῆς ἔσφιξε τὸ χέρι κι' ἔφυγε χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια τῆς—ἀπὸ ντροπὴ—ἔταν εἶδε νὰ χάνεται πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα ἡ στερονή τῆς ἐλπίδα, ἔνωσε διπλὸ τὸν πόνο καὶ λιγοψύχησε πάλι. Ἔπεσε στὸ σκαλοπάτι ποὺ βρέθηκε, σταύρωσε τὰ χέρια τῆς ἀπάνω στὸ πεζούλι, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό τῆς καὶ λύθηκε σὲ δάκρυα, ἔξεσπασε σ' ἕνα θρηνο βουδὸ, ἀτελειώτο.

Πόσες ὥρες ἔμεινε ἐκεῖ, δὲν ἤξαιρε· ὅταν συνέφερε, ὁ ἥλιος πῆγαινε νὰ βασιλέψῃ. Μάλιστα φώτιζε πιά τὶς κορυφὲς τῶν δέντρων τοῦ περιβολιοῦ. Μπροστά στὸ σπῖτι, στὴν αὐλή, στὴν ἐκκλησία ἤσκιος ἀπλωνότανε. Σηκώθηκε. Περπατοῦσε σιγὰ τριγύρω στὶς ἀλτάνες καὶ τὶς γλάστρες. Ἡ μουρουδιά τῶν λουλουδιῶν τὴν εὐχαριστοῦσε. Ὁ νοὺς τῆς θαλωμένος ἀκόμα, προσπαθοῦσε ὅμως νὰ συγκεντρώσῃ τὶς σκέψεις τῆς.

Εἶχανε τελειώσει ὅλα. Μοίρα τῆς εἶτανε. Θὰ ἔμεινε κι' αὐτὴ σὰν τὴ θεία τῆς καὶ ἴσως στὸ τέλος γινότανε καλόγρια. Μήπως εἶτανε μακρὰ τὸ Μο-

ναστῆρι τοῦ Δοκοῦ ὅπου ζούσανε τὴν ἀγγελικὴ ζωὴ τόσα κορίτσια! Θυμήθηκε πὼς ἡ θεία τῆς εἶχε ἀναβεῖ πρῶτ' στὸ Μοναστήρι νὰ κἀνῃ μιὰ λειτουργία, ἐπειδὴ τὴν εἶχε φοβίσει ὄνειρο κακὸ, ποὺ δὲ θέλησε νὰ τῆς τὸ φανερώσῃ. Μόλις αὔριο πρῶτ' θὰ κατεβῆ.

—Ἰσως, σκέφθηκε, ἴσως τὸνειρο νὰ εἶτανε γιὰ μένα.

Ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς τώρα, χωρὶς νὰ ξαίρη πῶς, ἤρθε ἡ ἡμέρα τοῦ μισεμοῦ τοῦ Παύλου. Θυμήθηκε τὸ φόβο τῆς, τὴν πίκρα, τὴ σκοτεινιά τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τὰ μαῦρα προαισθήματα. Λάθος δικὸ τῆς νὰ μὴ τὸν ἀκολουθήσῃ. Μήπως δὲν εἶχε τόσες φορὲς ἀκούσει, πὼς ἀλλάζει ἡ ζενιτιὰ τοὺς ἀνθρώπους;

Μήπως εἶτανε λάθος νὰ τοῦ δώσῃ τὰ χρήματα; Ἐκεῖνος, θυμᾶται καλά, εἶχε ἀντισταθεῖ τόσο. Μήπως εἶχε προαισθήσῃ; Μὰ πάλι νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ μαραινέται; Πὼς νὰφήσῃ πικραμένο τὸν Παῦλο τὸν ἀγαπημένο τῆς;

Τῆς φάνηκε πὼς τὸν ἔβλεπε μπροστά τῆς. Ψηλός, ραδινός, μὲ τὸ μελαχρινὸ τοῦ πρόσωπο, τὸ μαῦρο μουστάκι, ποὺ δὲ μεγάλωνε ποτέ, μὰ ἔμεινε πάντοτε πυκνὸ χνούδι ἀπάνω ἀπὸ τὰ χεῖλη του. μὲ τᾶσπρα πυκνὰ δόντια, ποὺ κἀνανε τὸ χαμόγελό του γλυκύτατο, τὰ μάτια του τὰ μαῦρα νὰ σπιθοδόλα, τὸ μεγάλο μέτωπο, τὰ σγουρὰ μαλλιά του. Στεκότανε μπροστά τῆς, ἐκεῖ στὴν πεζούλα, ὁ ἀγαπημένος τῆς. Ποιὸς θὰ τῆς τὸν πάρῃ; Γι' αὐτόνε χρόνια καὶ χρόνια κρύψει στὴν καρδιά τῆς μῦρο τὴν ἀγάπῃ τῆς, γι' αὐτόν ποτιζέει τὰ λουλούδια τῆς, κλαδεύει τὰ δέντρα. Αὐτόν ὄνειρεύεται στὸν ὕπνο τῆς. Ποιὸς θὰ τῆς τὸν πάρῃ; Νά, στέκει μπροστά τῆς, τὴ βλέπει καὶ γελάει. Δικὸς τῆς εἶναι πάντοτε ἐκεῖνος, ὁ Παῦλος, ὁ ἀγαπημένος τῆς, τὸ καλὸ τὸ παλληκάρι· ὁ ἄλλος, ποὺ ἔφυγε, μπορεῖ νὰ γίνῃ ὅτι θέλει, μπορεῖ νὰ τόνε χαρῆ ὅποιος θέλει. Αὐτὸς ἐδῶ μένει δικὸς τῆς πάντοτε. Ἔπειτα ποιὸς ξαίρει;

Βράδιασε. Μπήκε στὸ σπῖτι νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ βραδινὸ δείπνο, ἤσουχη κάπως, μὲ ἄλλη διάθεση. Στὸ σαλονάκι, στὸ τραπέζι ἀπάνω εἶδε τὸ χρυσὸ δαχτυλίδι καὶ τὰ λεπτὰ. Τὰ εἶχε ἀφήσει ἐκεῖ, ὅταν κατέβηκε νὰ συνοδέψῃ τὴν Κατίνα. Τὰ εἶδε. Κάθησε καὶ ἀκούμπησε τὰ χέρια τῆς στὸ τραπέζι. Πρὶν, ὅταν πρωτοδιάδαζε τὸ γράμμα, σκέφτηκε νὰ στείλῃ πίσω τὸ δαχτυλίδι στὸν Παῦλο. Μὰ τώρα ἄλλαξε γνώμη. Πρῶτα πρῶτα μποροῦσε νὰ χαθῆ. Ἔπειτα τί θὰ τὸ ἔκανε ἐκεῖνος. Ὅχι, δὲν ἔπραπε. Καλύτερα τὸ δαχτυλίδι νὰ γυρίσῃ ἐκεῖ ποὺ εἶτανε, πρὶν τὸ φορέσῃ.

Ξανάρθε στὸ νοῦ τῆς ἀλάκερη ἡ ἡμέρα ποὺ γινήκανε τὰραβωνιάσματα. Εἶχανε ἀφήσει ἀπὸ τὸ βράδι τὰ δαχτυλίδια στὴν Ἁγία Τράπεζα τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας. Τὸ πρῶτ' ἤρθε προσκαλεσμένος ὁ παπα-Γιώργης, ὁ γερούλης μὲ τὰ κάτασπρα γένια, καὶ λειτουργῆσε. Ὅταν μοίρασε ἀντίδωρο στοὺς προσκαλε-

σμένους, πήρε τὰ δαχτυλίδια ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, τὰ εὐλόγησε καὶ τὰ ἔδωσε στὴ θεία.

Ἄ! ναι, αὐτὸ εἶναι τὸ σωστό, νὰ γυρίσῃ τὸ δαχτυλίδι στὴν Ἁγία Τράπεζα. Ἔσο γιὰ τὸ δικό της, θὰ τὸ φορῇ πάντοτε. Δὲν τὸ εἶπε στὴν Κατίνα; Αὐτὴ μὴ φορᾷ ραβωνιάστηκε, δὲν ξεραβωνιάζεται. Τὸ ἄλλο δαχτυλίδι στὴν Ἁγία Τράπεζα, τώρα μάλιστα, ἀμέσως.

Πῆρε τὸ δαχτυλίδι, κατέβηκε στὴν ἐκκλησιά, πήγε στὸ ἱερό καὶ ἀκούμπησε τὸ δαχτυλίδι πίσω ἀπὸ τὴ θήκη, ποὺ εἶτανε κλεισμένο τὸ Δισκοπότηρο καὶ τᾶλλα ἱερά σκεύη τῆς λειτουργίας. Ἐπειτα ἔκαμε τὸ σταυρὸ της καὶ γύρισε πίσω.

(Ἔχει συνέχεια).

ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ

Τ' ἄμοιρα ρόδα σκέπτομαι τῆς ἔρμης τῆς τριανταφυλ-

[λιᾶς,

σὰ φτάσει κάποιο δεῖλι ποὺ θὰ σβύσουν, κάποιας ἡμέρας βροχερῆς χυνοπωριάτικης, βουβὰ καθὼς θὰ σκύβουν κάτω τὸ κεφάλι — —

Πόσες χαρὲς μου σκέπτομαι ποὺ φτάσανε κι ὅλο μὲ

[μιᾶς

στὴ σκοτεινιά τῆς πίκρας βυθιστήκαν, κι ἄχ! πόσα βασιλέματα στὸ βάθος τοῦ Σαρωνικοῦ, καθὼς ἄπλωνε ἡ νύχτα τὰ φτερά της. — —

Μὰ ἀκόμα συλλογίζομαι (κι εἰς μοῦ ἐσοῖζεται ἡ

[ψυχὴ!)

τὸ τέλος, κάποια μέρα τῆς Ἀγάπης καὶ νιώθω ἐντὸς μου σκοτεινιά, κ' εἶμαι σὰν ἕναν [δίχως φῶς στὸ χεῖλος μιᾶς ἀτέρμονης ἀβύσσου — —

ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ

ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

— Βρέχει πάλι! Ὁχ! αὐτὸς ὁ βήχας!

Μὰ τί μοῦρθε τώρα καὶ τὰ ξαναθυμήθηκα; Ξαίρετε ἔμω; Ἐχουν καμιά φορὰ τὸ γούστο τους καὶ τὰ παλιά... τὰ παρασμένα... Μπᾶ ἔχι· δὲν εἶν' αὐτὸ ποὺ λέτε. Μαῦρα καὶ σκοτεινὰ εἶτανε τὰ δικά μου. Μὰ νά, τώρα δά, ἔτσι ποὺ τὰ λέγαμε... Κάτι πράματα! Καλέ, εἶναι νὰ σκάνει κανεὶς στὰ γέλια, σὰ βάζει μὲ τὸ νοῦ του, ποὺ πάει καμμιὰ φορὰ ἡ κουδέντα... Κ' ὕστερα ξαίρετε; Ἐσᾶς, δὲ σᾶς θεωρῶ πιά ξίνο... Ἀλήθεια! Θέλετε, λοιπόν, νὰ μιλήσουμε σοβαρά; Μὰ πῶς ἤρθε ἔτσι ὁ λόγος! Θέ μου αὐτὸς ὁ βήχας! Ἄχ! ἔτσι ἔδηχε κ' ἡ μάνα μου... Τὸ

Ξαίρω... τὸ Ξαίρω... ἀπ' αὐτὸ θὰ πάω κ' ἐγώ... ἔτσι ἔδηχε καὶ κείνη τις μέρες ποῦ... Μὰ καὶ ἡ Ἄννα μας, κ' ἐκείνη... Πόσος καιρὸς ποὺ ἔφυγε ἡ Ἄννιτσα μας ἀπ' τὸ σπίτι! Ξαίρετε, ἔ; Σᾶς εἶχα μιλήσει κι ἄλλη φορὰ γιὰ τὴν μεγάλη μου ἀδερφή. Τώρα ποιὸς Ξαίρει; . . . Ζεῖ, πέθανε; Ποῦ νὰ βρισκεται ἀραγες! Ποιὸς Ξαίρει! Μὰ τὸν Κώστα μας . . . τὸ Ξαίρω, τὸν πιάσανε στὴν Ἰταλία, ἔκανε λείει κάλτικα, μὰ δὲν πέτυχε, τὸν πιάσανε. Ἄχ! ἂν πετούχαινε ὁ Κώστας μας στὶς δουλειέ, του! Σᾶς βεβαιῶ, δὲ θάμασταν σήμερα σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση. Τί καλὸ παιδί ἐκεῖνος ὁ Κώστας! Χαμένο τόχω μὰ τὸ Θεό! Τί σᾶς μιῶ τώρα γι αὐτόν; Ποῦ τὸν Ξαίρετε ἔσως τὸν Κώστα! Ψέματα; Τί σᾶς ἐνδιαφέρει ἔσᾶς αὐτός; Ἐνας κατάδικος! Καλὰ δὲ λέω; Ἄς εἶναι! . . . Τὸ λοιπόν, ἐκείνη τὴ μέρα, τὸ μάτι μας εἶχε γίνει γαρβδα ἀπὸ τὴν πείνα. Κατὰ τὸ σούρουπο, ὁ γέρος εἶχε γυρίσει σκνίπα στὸ μεθῆσι. Ἐγὼ ἔνωσα κάτι ἀνατριχίλες... πῶς νὰ σᾶς πῶ! Μὲ τὸ μπαρδόν... βλέπετε δὲ φταίω ἐγώ, αὐτὸς ὁ ἀναθεματισμένος μοῦ κόβει τὴν κουδέντα... Ἐτσι ἔδηχε κι ἡ... μοῦ τὸ εἶπε κ' ἕνας πραχτικός, ἀπὸ αὐτὸ θὰ πάω μὴ μέρα... ἀδιαφόρετα, λοιπόν, δλα αὐτὰ τὰ ρεμέντια... Ἄ! βέβαια... Οἱ κομπογιαννίτες καμμιὰ φορὰ βγαίνουν καλύτεροι κι ἀπὸ τοὺς ἄλλους... Καλέ, καλὰ λέτε! Ψέφτες ὄλοι του, δίκιο ἔχετε... Γιατρὸς σοῦ λέει ὁ ἄλλος . . . Καὶ γιατί σᾶς παρακαλῶ, δὲν βρίσκουν τὴν γιατρεία μου, αὐτοὶ ποὺ κάνουν ποὺ τὰ Ξαίρουν δλα; Καλέ, δὲ βαριέστε! Τί λέγαμε; Ἄ! . . . Ἡ μάνα μου εἶχε ἀρχίσει τὴ γκρίνια. Ἐγὼ δὲν Ξαίρω τί μ' ἔπιασε ἐκείνη τὴν ὄρα! . . . Δὲν Ξαίρω τί μοῦρθε καὶ . . . Καλὰ! καλὰ! τῆς λέω, ἄστα τώρα αὐτά, ἄστα . . . παράτα τὰ ξεφωνητά . . . παράτα τα δλα κι ἔλα πᾶμε! . . . Πῆρα πιά τὴν ἀπόφαση! . . . Τέτοια ἀπόφαση! Ἐ, τί λέτε; Μικρὸ τῶχετε; . . . Καὶ πόση εἰμωνα θαρρεῖτε; . . . Νὰ τόση δά! Μὰ νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ καιρὸ αὐτὸ τὸ πράμα μοῦ σκότιζε τὸ μυαλό. Ἄπὸ καιρὸ κοίταξα τις ἄλλες . . . Κι ἔτσι καλοντυμένες, ὅπως τις ἔδλεπα! . . . Ὅλο ρωτοῦσα, δεξιὰ, ἀριστερά . . . κι ὄλο μάθαινα, τὸ πῶς πρέπει νὰ φέρνεται κανεὶς . . . Ἐ, βλέπετε, παιδιὰ τοῦ δρόμου ἐμεῖς! . . . Τί; Ψέματα; Στους δρόμους καὶ στὰ σοκάκια μεγαλώσαμε. Ἐκεῖ ἔμαθε κι ὁ Κώστας... Ὁ Κώστας μας, Ξαίρετε! . . . Ἄς εἶναι . . .

Ἐλα λοιπὸν μητέρα! ἔλα πᾶμε! Μιλιά ἐκείνη. Δὲν εἶπε τίποτα γιὰ νὰ μὲ κάνει ν' ἀλλάξω γνώμη. Τί νὰ πεῖ; Στὸ χέρι της εἶτανε; . . . Δὲν τὰβλεπε τὰ χάλια μας;

Στὸ ἀναμεταξὺ ἐγὼ εἶχα σιαχτεῖ λιγάκι. Σιαχτεῖ, ὁ λόγος τὸ λέει. Νά! πάστρεψα λίγο τὰ παπούτσια μου... κάτι παπούτσια! τέντωσα τις κάλτσες μου καὶ σήκωσα ὅσο μπορούσα τὸ φουστάνι μου γιὰ νὰ φαίνονται καλύτερα οἱ γάμπες μου. Ἐξαιρετα πῶς τοὺς ἄντρες... κάτι γέρους προπάντων, τοὺς ἀ-